ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ

ΠΡΟΝΟΙΑ

ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΥΡΙΟΥ ΜΕΛΕΤΙΟΥ

ΕΤΟΣ Η΄. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗι 30 ΙΟΥΝΙΟΥ 1918. ΑΡΙΘ. 158

ΟΜΙΛΙΑ ΣΥΝΤΟΜΟΣ
ΕΙΣ ΤΟΝ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΤΗΣ Δ΄ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

Ἀπὸ τὰ πρώτιστα καὶ κυριώτατα χαρακτηριστικὰ τοῦ νεωτέρου κόσμου εἶναι καὶ ἡ τάσις καὶ ἡ ὁρμὴ αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Ἀπὸ δύο ἤδη αἰώνων, συστηματικῶς πλέον καὶ διηνεκῶς κοινωνίαι λαοὶ καὶ ἔθνη διεξάγουν ἀγῶνας ἐναντίον τοῦ δεσποτισμοῦ πάσης φύσεως. Ὅσῳ δὲ καὶ ἂν τεχνουργῇ οὗτος τὴν ἀντίδρασιν καὶ τὴν ἄμυνάν του, αἱ προσπάθειαί του φαίνονται καταδικασμέναι εἰς ἀποτυχίαν. Ἐδῶ περισσότερον, ἐκεῖ ὀλιγώτερον, μὲ ἅλματα ὅμως προχωροῦντες πάντοτε οἱ ἀγωνισταὶ τῆς ἐλευθερίας κατακτοῦν ἔδαφος, ἐνῷ τὰ τυραννικὰ καὶ ὀλιγαρχικὰ συστήματα πάσης τάξεως, κοινωνικῶς, οἰκονομικῶς, πολιτικῶς, ἀναγκάζονται ἀδιαλείπτως ἀπὸ ὑποχωρήσεως εἰς ὑποχώρησιν. Ἡ ἐποχή μας διακρίνεται ὡς ἐποχὴ δημοκρατισμοῦ· ἀρκεῖ δὲ νὰ ἀναγνώσῃ τις τὴν ἱστορίαν τῶν τελευταίων ἑκατὸν πεντήκοντα ἐτῶν διὰ νὰ ἴδῃ ὅτι πρόσωπα καὶ πράγματα φέρονται ἀπὸ μίαν σφοδρὰν ῥοπὴν πρὸς ἐλευθέραν σύστασιν καὶ ὀργάνωσιν, καὶ ὅτι καὶ ὅπου ἡ σήμερον παρουσίασε ναυαγήσασαν τὴν ἐπαναστατικότητα, ἡ αὔριον τὴν ἀνέδειξεν ἐπικρατοῦσαν,

ἐνῷ τὰ τειχίσματα τοῦ δεσποτισμοῦ ἀδυνατοῦν ν' ἀνακόψουν τὸ ἐναντίον των ἀκάθεκτον ῥεῦμα.

Ἡ ἱστορικὴ αὕτη φιλελευθέρα ὁρμὴ ἀντίκειται τάχα πρὸς τὸ Εὐαγγελικὸν πνεῦμα; Ἀπ' ἐναντίας. Τὸ Εὐαγγέλιον θέλει ὅλους ἀδελφούς, καὶ ἑπομένως εἶναι κατὰ πάσης κοινωνικῆς καταθλίψεως καὶ δεσποτείας. Θέλει ὡσαύτως τοὺς ἄρχοντας ὄχι κατεξουσιαστάς, ἀλλὰ ὑπηρέτας τῶν ἀρχομένων, καὶ ἑπομένως εἶναι κατὰ πάσης πολιτικῆς συμπιέσεως καὶ ἀπολυταρχίας. Θέλει ἀκόμη οἰκονομικὴν ὀργάνωσιν, ἐντὸς τῆς ὁποίας νὰ μὴ ὑπάρχῃ ὁ ἐνδεής, ἀλλ' ὁ καθεὶς νὰ ἔχῃ ὅ,τι τοῦ χρειάζεται· εἶναι συνεπῶς ἐναντίον πάσης οἰκονομικῆς ὑποδουλώσεως καὶ ὀλιγαρχίας. Ἐπὶ πᾶσι, θέλει ἕκαστον ἔθνος εἰς τὰ ἴδιά του ὅρια, καὶ ἄρα εἶναι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἐθνῶν καὶ τοῦ περιλαλήτου δικαίου τῶν ἐθνικοτήτων.

Ὁ Παῦλος δὲν τὸ εἶπε τόσον ἐξόχως καὶ ἐπιγραμματικῶς; «*Οὗ πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία*»; Τὸ ἀπόφθεγμα τοῦτο πρέπει νὰ ἑρμηνευθῇ ὑπὸ εὐρυτάτην ἔννοιαν. Εἰς οἱανδήποτε σφαῖραν, καὶ οἱονδήποτε κλάδον, καὶ οἱανδήποτε ὀργάνωσιν, δὲν ὑπάρχει ἐλευθερία, τὴν ὁποίαν νὰ μὴ εὐνοῇ τὸ ἀληθὲς καὶ γνήσιον χριστιανικὸν πνεῦμα, καὶ ἡ ὁποία νὰ μὴ εἶναι ἄμεσον ἢ ἔμμεσον ἐξαγόμενον τῆς διεισδύσεως καὶ τῆς καρποφορίας τοῦ πνεύματος τούτου. Καὶ ὅμως ἀνάγκη νὰ κατανοηθῇ ὅτι πᾶσα φαινομένη ἐλευθερία δὲν εἶναι πράγματι τοιαύτη, ὅπως καὶ πᾶν τὸ λάμπον δὲ ἕπεται καὶ ὅτι εἶναι χρυσός. Ἡ πολιτικὴ φιλοσοφία διδάσκει ὅτι, ὅταν ἡ ἐλευθερία καταντᾷ ἀναρχικὴ καὶ ἀχαλίνωτος, ὑπὸ τὸ ὄνομά της τότε σοβεῖ πραγματικῶς ἡ τυραννία τῶν πολλῶν. Καὶ διὰ τοῦτο τὸ μέγα πρόβλημα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται ἡ ἀληθῶς ἐλευθέρα ζωὴ τῆς ἀνθρωπότητος, εἶναι ἡ ἐπιτυχία καὶ πραγμάτωσις κοινωνικῆς, οἰκονομικῆς, πολιτικῆς καὶ διεθνοῦς καταστάσεως εἰς τὴν ὁποίαν ὄχι μόνον νὰ λείπῃ ἡ ἀπολυταρχία τοῦ ἑνὸς ἢ τῶν ὀλίγων, ἀλλὰ νὰ μὴν ὑπάρχῃ καὶ καμμία κατάχρησις τῆς ἐξουσίας τοῦ λαοῦ διὰ νὰ μὴ μετατρέπεται εἰς ὄχλον, ὅστις νὰ μὴ εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μία πολυκέφαλος τυραννία ἀποτελοῦσα ἄρνησιν τῆς πραγματικῆς ἐλευθερίας.

Ἀνάγκη ὡσαύτως νὰ ἐννοηθῇ ὅτι ἡ ἐλευθερία εἶναι οὐσία, καὶ ὄχι μόνον τύπος, καὶ ὅτι, ὑπὸ πολιτεύματα τυπικῶς φιλελεύθερα, δύναται νὰ ὀργιάζῃ πᾶσα κατάχρησις καὶ πᾶσα ἐγκληματικότης,

ὅταν αἱ ψυχαί, δοῦλαι τῆς ἁμαρτίας, μετὰ τοῦ ἠθικοῦ νόμου εἶναι ἕτοιμοι καὶ νὰ καταστρατηγήσουν καὶ ἀθετήσουν πᾶσαν διάταξιν τῶν κειμένων τῆς πολιτείας νόμων. Ἡ ἱστορία ἀρχαία καὶ νεωτέρα, εἶναι πλήρης ἀπὸ τοιαύτην ἀντίφασιν πολιτευμάτων τυπικῶς φιλελευθέρων, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἀκολασία τῶν ἠθῶν καὶ τῶν ὀρέξεων ἐδημιούργησε πολλὴν καὶ ποικίλην ἀνομίαν μὲ τὰ ἄτοπα καὶ τὰς φαυλότητας τῆς χειρίστης τυραννίας.

Πῶς θὰ δημιουργηθῇ λοιπόν, ἀλλὰ καὶ πῶς θὰ ἑδραιωθῇ ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία; Ἡ μέθοδος δὲ ἦτο ἄγνωστος καὶ εἰς τοὺς προγόνους ἡμῶν. Τί ἔλεγον οὗτοι; Οἱ μὲν πολιτικοὶ ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἄρχων πάντων ὁ νόμος, οἱ δὲ φιλόσοφοι ὅτι πάντες καὶ πάντα πρέπει νὰ ὑπείκωσιν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ εἰς τὴν δικαιοσύνην. Ὑπῆρχεν ὅμως τότε μία ἀδυναμία καὶ ἓν κενόν· ὅτι, δι' ἔλλειψιν ἁγιαστοῦ καὶ σωτῆρος, ἡ ἐπικράτησις τῆς ἀνομίας ἄφηνεν ἀρρύθμιστον τὴν ἐλευθερίαν, ἥτις, βραχύβιος διὰ τοῦτο, καθίστατο ἕρμαιον τῆς ἀναρχίας τῶν πολλῶν ἢ ἐξηφανίζετο ὑπὸ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν μορφὴν τῆς ἀπολυταρχίας.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος μᾶς δεικνύει τὸ ἀληθὲς καὶ ἀσφαλὲς στήριγμα τῆς ἐλευθερίας. Ἡ πραγμάτωσις αὐτῆς εἰς τὸν ἐξωτερικὸν βίον προαπαιτεῖ τὴν ἐπικράτησίν της εἰς τὸ ἠθικὸν βασίλειον τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας καὶ τῶν ἀρχόντων αὐτῆς. Ἐφόσον ἐπικρατεῖ ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ ἠθικὴ ἀκαθαρσία, ἡ βασιλεία τῆς δικαιοσύνης, ἠθικῶς καὶ κοινωνικῶς, εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατος, ἀντὶ δὲ καρπῶν ζωῆς καὶ ἐλευθερίας, ὁ ὅλος ἀνθρώπινος βίος ὑπόκειται εἰς ὑποδούλωσιν καὶ ἀπονέκρωσιν παντὸς ζωτικοῦ στοιχείου. Τί λοιπὸν χρειάζεται πρωτίστως; Κάθαρσις τῶν ἔσω τῆς διανοίας, τῆς ψυχῆς τῆς καρδίας, τοῦ πνεύματος, ἥτις εἰς τὴν θρησκευτικὴν γλῶσσαν, καλεῖται ἁγιασμὸς καὶ καινὴ κτίσις. Καὶ τότε, ἡ τοιαύτη ἀνακαίνισις τοῦ ἀνθρώπου εἰς ἀνωτέραν χριστιανικὴν ζωήν, εἶναι ἅμα ὁ κάλλιστος ὅρος καὶ διὰ τὴν κοινωνικὴν πολιτικὴν καὶ διεθνῆ δικαιοσύνην καὶ ἀγάπην, τὴν βάσιν ταύτην καὶ τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας διὰ πᾶν ἄτομον πᾶσαν οἰκογένειαν, πᾶσαν κοινωνίαν, πάντα λαόν, καὶ πᾶσαν φυλήν.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἡμῶν ὑπάρχει ὁ εὐρύτερος, σφοδρότερος καὶ ἐνθερμότερος ὀργασμὸς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Καὶ ὅλα τὰ φαινόμενα

πείθουν, ὅτι αἱ ἀντιδραστικαὶ προσπάθειαι τοῦ δεσποτισμοῦ εἶναι ὡρισμέναι εἰς ναυάγιον καὶ ἀποτυχίαν. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἡγέται τῶν λαῶν καὶ αὐτοὶ οἱ λαοὶ ἂς ἔχουν πάντοτε ὑπ᾽ ὄψιν των, ὅτι «*τὰ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος*», ὅτι «*οὗ πνεῦμα Κυρίου ἐκεῖ ἐλευθερία*», ὅτι τίποτε δὲν πλησιάζει τόσον πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ καὶ τίποτε δὲν τὴν καθιστᾷ τόσον πραγματικήν, τόσον παγίαν καὶ τόσον γνησίαν καὶ εὐεργετικήν, ὅσον ὁ συνδυασμὸς αὐτῆς μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἡ διαμόρφωσις ἀρχόντων καὶ πολιτῶν ἐμπνευσμένων ἀπὸ τὰ μεγάλα πνευματικά, ἠθικά, κοινωνικὰ καὶ διεθνῆ ἰδεώδη, τὰ ὁποῖα προέβαλε καὶ καθηγίασε διὰ τοῦ ζωοποιοῦ αἵματος Αὐτοῦ ὁ θελήσας ἑκάστην κοινωνίαν ὡς μίαν οἰκογένειαν καὶ δείξας πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, ὡς τὸ ὑψηλότερον τελικόν της ἐπὶ γῆς κατάντημα, *τὴν μίαν ποίμνην μὲ τὸν ἕνα ποιμένα.*

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΑΔΟΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ἐδείξαμεν ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ τοῦ «Ἐκκλησιαστικοῦ Κήρυκος» ὅτι, ἡ Ἑλλὰς δὲν εἶναι χώρα ἄνευ Εὐαγγελίου καὶ ὅτι τοὐναντίον καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ἔτι τῆς διαδόσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς δύναται ν᾽ ἀποβῇ ἡ κατ᾽ ἐξοχὴν χώρα τοῦ Εὐαγγελίου. Κατ᾽ ἀρχὴν ὅμως περὶ τῆς εὐσεβείας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ δὲν θὰ ἦτο ὀρθὸν νὰ κρίνῃ τις ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐτησίως ἐν Ἑλλάδι διαδιδομένων ἀντιτύπων τῆς Ἁγίας Γραφῆς μάλιστα ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἐν ἄλλαις χώραις διάδοσιν.

Παρ᾽ ἡμῖν, πρὸ παντός, δὲν ὑπάρχουσι θρησκευτικαὶ ἔριδες καὶ διχογνωμίαι σφοδρὰς διεγείρουσαι συζητήσεις, δὲν προκαλεῖ ἡ Ἁγία Γραφὴ ἀμφισβητήσεις καὶ παρερμηνείας, μέση δὲ ἱσταμένη μεταξὺ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἀπαγορευούσης εἰς τοὺς λαϊκοὺς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καὶ τοῦ Προτεσταντισμοῦ, ἀντιθέτως πρὸς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν ἐπιβάλλοντος τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὡς τι ἀπαραίτητον εἰς τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ, ὀφείλοντας νὰ θεωρῶσιν αὐτὴν μόνην πηγὴν τῆς πίστεως, ἰδιαιτέρως ἐρευνῶντα

καὶ ἑρμηνεύοντας, ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία συνιστᾷ μὲν τοῖς ὀπαδοῖς αὐτῆς τὴν ἐνδελεχῆ τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἀνάγνωσιν, ἀλλ' ἐξ ἴσου πρὸς αὐτὴν πηγὴν τῆς χριστιανικῆς πίστεως θεωροῦσα τὴν γνησίως ἐν αὐτῇ σωζομένην ἱερὰν Παράδοσιν, αὐτή, ἡ Ἐκκλησία, αὐθεντικῶς καὶ ἐγκύρως τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἑρμηνεύει. Διδάσκαλος τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ὅθεν ὁ τρόπος τῆς μεταδόσεως καὶ οἰκειοποιήσεως τῶν θρησκευτικῶν ἀληθειῶν ὑπῆρξε πάντοτε παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις οὐχὶ ἡ ὑφ' ἑνὸς ἑκάστου ἰδιαιτέρα τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἀνάγνωσις, ἀλλὰ τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐπὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς παραδόσεως θεμελιούμενον κήρυγμα. Ἐὰν δὲ τοῦτο ἦτο τόσον δαψιλὲς πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὅσον σήμερον εἶναι ἐν Ἀθήναις βεβαίως διάφορος θὰ ἦτο ἡ θρησκευτικὴ καὶ καθόλου ἡ πνευματικὴ τοῦ λαοῦ ἀνάπτυξις.

Ἀλλ' αἱ μεγάλαι περιπέτειαι, ἃς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος διέτρεξε, καὶ ἡ ἀπαισία ὑπὸ τοὺς Τούρκους δουλεία, κατὰ τὴν ὁποίαν χείμαρροι μαρτυρικοῦ αἵματος διηυλάκωσαν . τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος, δὲν ἐπέτρεψαν εἰσέτι εἰς αὐτὸ ν' ἀποκτήσῃ Κλῆρον τοιοῦτον ἀνεπτυγμένον καὶ μεμορφωμένον, οἷον ἔχουσιν οἱ Εὐρωπαϊκοὶ λαοί. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἀγνοεῖ τὴν Ἁγίαν Γραφήν. Διότι ὡς εἴπομεν ἤδη τῆς Ἁγίας Γραφῆς γίνεται παρ' ἡμῖν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ δαψιλεστάτη τελετουργικὴ χρῆσις. Οὐ μόνον κατὰ τὰς τελετὰς καὶ ἱερὰς ἀκολουθίας ἀναγινώσκονται περικοπαὶ ἔκ τε τῆς Π. καὶ τῆς Κ. Διαθήκης, ἀλλὰ τὰ ἱερὰ ᾄσματα καὶ οἱ θαυμάσιοι ὕμνοι ὡς ἐπὶ πλεῖστον δι' ἁγιογραφικῶν ῥήσεων συνυφαίνονται, τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἑρμηνεύουσι καὶ ἀναπτύσσουσι. Μετὰ πάροδον τοσούτων αἰώνων ὁ εἰσερχόμενος σήμερον εἰς ὀρθόδοξον Ἑλληνικὸν ναὸν ἀκούει τὴν γλῶσσαν τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων, τὴν Καινὴν Διαθήκην ἐν ᾗ ἐγράφη γλώσσῃ, τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως ὡς συνετάχθη ὑπὸ τῶν Πατέρων τῆς Α΄ καὶ τῆς Β΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τοὺς ἱεροὺς ὕμνους ὡς ἐξῆλθον ἐκ τῆς γραφίδος τῶν μεγάλων καὶ ἐμπνευσμένων ὑμνογράφων τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὁ δ' εὐσεβὴς καὶ φιλακόλουθος ἑλληνικὸς λαὸς καὶ ἐννοεῖ καὶ παρακολουθεῖ ταῦτα πάντα, οὕτως ὥστε καὶ ἐν τῇ λαλουμένῃ αὐτοῦ γλώσῃ δὲν εἶναι ἀσυνήθεις ἁγιογραφικαὶ φράσεις. Δὲν πρέπει δὲ νὰ λησμονῶμεν ὅτι καὶ ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ

εἶναι διάφορος τοῦ τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν καὶ ὅτι, δυστυχῶς, στερεῖται τῆς ἀναπτύξεως ἧς ἐκεῖνοι εὐμοιροῦσιν. Ὁ Ἑλληνικὸς λαός, λαὸς τοῦ ὑπαίθρου, ὡς ἦτο πάντοτε, ἀναπτύσσεται μᾶλλον διὰ τῆς ἀκροάσεως καὶ τῆς συζητήσεως, καὶ ἐκπαιδευόμενος ἔτι δεν ἀναγινώσκει, δυστυχῶς, πολύ. Ζῶν ἐν μέσῳ θαυμασίας φύσεως δὲν δύναται νὰ κλεισθῇ καὶ νὰ μελετήσῃ, ὡς πράττει ὁ Εὐρωπαῖος, διὰ δὲ τῆς εὐφυΐας του οὐδενὸς λαοῦ δύναται νὰ ὑστερήσῃ ἐν τῇ ἀναπτύξει, ἐὰν τύχῃ τῶν πρὸς τοῦτο μέσων.

Παρὰ πάντα ταῦτα ἂν ἦτο παρ᾽ ἡμῖν ὠργανωμένη καὶ συστηματικὴ ἡ διάδοσις τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἡ Ἑλλὰς ὡς εἴπομεν ἤδη θ᾽ ἀπεδεικνύετο κατ᾽ ἐξοχὴν χώρα τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ λαὸς ἀγαπᾷ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν καὶ ἐπιθυμεῖ οὐ μόνον ἐν τῷ ναῷ ν᾽ ἀκούῃ τὰ θεῖα ῥήματα ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ. Ἐκτὸς τῆς ἀναγνώσεως τῶν δημοσιευόντων καθ᾽ ἑβδομάδα τὰς Εὐαγγελικὰς καὶ Ἀποστολικὰς περικοπὰς θρησκευτικῶν φύλλων ὅμιλοι εὐσεβῶν ἀνθρώπων συνερχόμενοι καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις ἀκροῶνται συστηματικῶς ἑρμηνείας τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἡ κατὰ πρότασιν δὲ τοῦ Σ. Μητροπολίτου Ἀθηνῶν γενομένη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπόφασις περὶ ἱδρύσεως Ἐκκλησιαστικοῦ Τυπογραφείου πρὸς ἔκδοσιν καὶ τῶν λοιπῶν μὲν ἐκκλησιαστικῶν καὶ λειτουργικῶν βιβλίων ἰδίᾳ δὲ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἱκανοποίησιν πραγματικῆς πνευματικῆς ἀνάγκης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ταύτης δὲ μαρτύριον εἶναι καὶ ἡ ἐπανειλημμένως διαβιβασθεῖσα ἐκ τοῦ πολεμικοῦ μετώπου παρὰ πλείστων στρατιωτῶν πρὸς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν αἴτησις περὶ ἀποστολῆς ἀντιτύπων τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Ἐὰν δὲ κατὰ καιροὺς παρουσιάσθησαν παρ᾽ ἡμῖν ζητήματα σχετικὰ πρὸς τὴν διάδοσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἐὰν ὑφίσταται ἀπαγόρευσις τῆς διαδόσεως ἐκδόσεων παρὰ ξένων γενομένων καὶ μεταφράσεων, ταῦτα ὀφείλονται τὸ μὲν εἰς ἀτόπους ἱεραποστόλων τινῶν προσηλυτευτικὰς ἐνεργείας, αἵτινες οὐδέποτε θὰ εὐδοκιμήσωσιν ἐν Ἑλλάδι, τὸ δὲ εἰς τὸ ἄλυτον ἔτι γλωσσικὸν ζήτημα. Αἱ πρό τινων ἐτῶν ἐπισυμβᾶσαι ἐν Ἀθήναις ἀνωμαλίαι προῆλθον οὐχὶ ἐκ θρησκευτικῶν λόγων, ὡς ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος διεδόθη τότε καὶ ἐπιστεύθη, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς γενομένης ἐν οἰκτρῷ γλωσσικῷ ἰδιώματι μετα-

φράσεως τῆς Καινῆς Διαθήκης. Εἰς τοῦτο ὀφείλεται καὶ ἡ ἐν τῷ Συντάγματι τεθεῖσα περὶ μεταφράσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἀπαγορευτικὴ διάταξις, ἥτις παρεξηγεῖται ὑπὸ τῶν ἀγνοούντων τὰ καθ' ἡμᾶς πράγματα. Βεβαίως διὰ τοὺς ξένους εἶναι ἴσως ἀκατάληπτον διατὶ παρ' ἡμῖν τίθενται περιορισμοὶ ἐν τοιούτῳ ζητήματι οἷον ἡ μετάφρασις τοῦ πρωτοτύπου κειμένου τῶν Γραφῶν, ἐνῷ παρ' αὐτοῖς ἐλευθέρως καὶ συνεχῶς ἐκδίδονται μεταφράσεις. Ἀλλὰ διὰ τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν τὸ ζήτημα εἶναι ὑψίστης σπουδαιότητος, ἔχον σχέσιν πρὸς τὸ ἱστορικὸν αὐτοῦ παρελθόν, πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τῆς γλώσσης καὶ τῆς παιδείας διάσωσιν τοῦ ἐθνισμοῦ αὐτοῦ, πρὸς τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ συνείδησιν καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, διότι οἱ μεταφρασταὶ καταστρέφοντες θαυμάσιον καὶ θεόσδοτον ὄργανον τῆς Ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων ἑνότητος ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει, οἷον εἶναι τὸ πρωτότυπον κείμενον τῶν Γραφῶν, οὗτινος τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα συνδέεται ἀναποσπάστως καὶ πρὸς τὴν θείαν λατρείαν καὶ πρὸς τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ καὶ πρὸς τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἐθνικὴν συνείδησιν, καὶ ἐξαφανίζοντες μοναδικὸν προνόμιον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἔχοντος τὸ κείμενον τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐν ᾗ τὸ πρῶτον συνετάχθη γλώσσῃ, ἑκουσίως πολλάκις διαστρέφουσιν αὐτό, διότι διὰ τῆς μεταφράσεως ἀποδίδουσι τὰ νοήματα τῆς Γραφῆς συμφώνως πρὸς τὰς ἰδίας αὐτῶν θρησκευτικὰς δοξασίας. Ὑπάρχουσιν ἀληθῶς χωρία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἅτινα παρερμηνευόμενα παρίστανται δικαιολογοῦντα ἥκιστα ὀρθοδόξους δοξασίας. Οἴκοθεν δ' ἐννοεῖται ὁποίαν σύγχυσιν δύνανται νὰ προξενήσωσιν ἐν τῷ ἑλληνικῷ λαῷ τοιαῦται μεταφράσεις ἄνευ ἐγκρίσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας γινόμεναι καὶ ὁποίας ἀγνώστους καὶ ξένας πρὸς αὐτόν, ἡνωμένον εὐτυχῶς διὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, θρησκευτικὰς ἔριδας δύνανται νὰ προκαλέσωσιν. Ὅθεν εἶναι ἄδικον νὰ πιστεύηται ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ ἑλλην. λαοῦ ἀπόκρουσις ἐκδόσεων, γενομένων οὐχὶ ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, κακοζήλων μεταφράσεων ὑπὸ ξένων ἢ ἡμετέρων γενομένων, σημαίνει ἀπόκρουσιν τῆς Ἁγ. Γραφῆς. Οὐδεμία δ' ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι ἔκδοσις τῆς Ἁγ. Γραφῆς καὶ ὀργάνωσις τῆς διαδόσεως αὐτῆς ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας θὰ ἐνοικίσῃ πλουσίως ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ λαοῦ, κατὰ τὸν ἀπ. Παῦλον, τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Ἀρχιμ. ***Χρυσόστομος Α. Παπαδόπουλος***

Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ
ΚΑΙ Η ΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Α') ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΑΝΙΚΗΣ

Πρὸ μικροῦ λαβὼν ἀφορμὴν ἐξ ἄρθρου δημοσιευθέντος ἐν τῷ «Ἐκκλησιαστικῷ Φάρῳ» ὑπὸ τοῦ κ. R. Gardner, γενικοῦ γραμματέως τῆς ἐν Ἀμερικῇ συσταθείσης Worldconference, τῆς ἀποσκοπούσης τὴν ἐπίτευξιν τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν διὰ σοβαρᾶς καὶ ὠργανωμένης ἐργασίας, ἐδημοσίευσα ἐν τῷ «Γρηγορίῳ τῷ Παλαμᾷ» ἄρθρον περὶ τῆς θέσεως τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀπέναντι τῆς ἀνωτέρω ἑνωτικῆς κινήσεως, προσεπάθησα δ' ἐν τούτῳ νὰ καθορίσω ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὴν θέσιν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἀπέναντι τῶν διαφόρων σημείων τῆς ἑνώσεως μονομερῶς, ἅτινα θὰ ἐτίθεντο ἐπὶ τάπητος πρὸς συζήτησιν, τοῦ δόγματος δηλ., τῆς ἠθικῆς, τῆς λατρείας, τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως κ.λ.π. Διήκουσα ἔννοια τοῦ ἄρθρου μου τούτου ἦτο ὅτι ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀνέκαθεν ἀντεπροσώπευε καὶ ἀντιπροσωπεύει τὴν πραγματικὴν ἰδέαν τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ σύμπαντος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, οὐ μόνον δ' εὔχεται «ὑπὲρ εὐσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς τῶν πάντων ἑνώσεως», ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτῆς καταδεικνύει πόσον ἀληθῶς αὕτη εἰργάσθη ἐν καθαρῶς χριστιανικῷ πνεύματι διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ποθουμένης ταύτης ἑνώσεως.

Καθορίσας ἐν τῷ ἄρθρῳ ἐκείνῳ τὴν θέσιν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἀπέναντι τῆς ὅλης κινήσεως τῆς ἑνώσεως ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτῆς, ἐπιθυμῶ ἤδη νὰ καθορίσω ἐπίσης ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὴν θέσιν ταύτης ἀπέναντι μιᾶς ἑκάστης Ἐκκλησίας μονομερῶς, ἄρχομαι δὲ ἀπὸ τῆς Γαλλικανικῆς Ἐκκλησίας.

I.

Ἂς μὴ φανῇ παράδοξον ὅτι ποιοῦμαι λόγον περὶ τῆς μὴ ὑπαρχούσης νῦν Γαλλικανικῆς Ἐκκλησίας, ἐπειδὴ εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσιν ὅτι ἡ ἐν Γαλλίᾳ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ μέρος ἀναπόσπαστον καὶ ἀδιάρρηκτον τῆς παπικῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, αὕτη δὲ πάλιν ὡς ἐκ τοῦ ὀρ-

γανισμοῦ καὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς ἀνεπίδεκτος ἐσωτερικῶν τοπικῶν ἐθνικῶν διαιρέσεων εἶναι, ὡς ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, οὐδαμῶς δὲ δύναται νὰ γίνηται καὶ λόγος ἀκόμη περὶ ἐπὶ μέρους δυτικῶν Ἐκκλησιῶν, εἰ μὴ μόνον περὶ μιᾶς ἀδιαιρέτου καὶ ἀδιασπάστου παπικῆς Ἐκκλησίας.

Παρὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐπιθυμῶ ἐγὼ ὁ ἔξωθεν τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης εὑρισκόμενος νὰ καινοτομήσω ὡς πρὸς τὸ ἀδιάσπαστον ταύτης καὶ ἐπιθυμῶν τὴν πραγματοποίησιν τῆς γενικῆς τῶν Ἐκκλησιῶν ἑνώσεως νὰ τολμήσω φαινομενικῶς ν' ἀποσπάσω μέρος ταύτης, τὴν ἐν Γαλλίᾳ Ἐκκλησίαν, καὶ νὰ καθορίσω τὴν θέσιν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀπέναντι τοῦ τμήματος τούτου, εἰ καὶ τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ νῦν ἰδιαιτέραν καὶ ἀνεξάρτητον τῆς ὅλης δυτικῆς Ἐκκλησίας Ἐκκλησίαν, οὕτω δὲ περιέργως διὰ τῆς διαιρέσεως τῶν ἐπὶ μέρους νὰ ἐπιδιώξω τὴν τοῦ ὅλου ἕνωσιν, ἀφοῦ πρῶτον τὰ ὁμοειδῆ πρὸς ἑαυτὰ πρέπει νὰ συναρμολογηθῶσιν, ἵνα ἔπειτα ἡ ἕνωσις καὶ ἐπὶ τὰ ἀνομοειδῆ ἐπεκταθῇ. Ἂς μὴ φανῇ δὲ παράδοξον, διότι δὲν πράττω τοῦτο αὐθαιρέτως καὶ ὑποθετικῶς, ἀλλ' ἐπ' αὐτῆς τῆς ἱστορίας τῆς ἐν Γαλλίᾳ Ἐκκλησίας στηριζόμενος.

Οἱ Γάλλοι ἐνωρὶς δεχθέντες τὸν Χριστιανισμὸν προσεπάθησαν ἀνέκαθεν νὰ διατηρήσωσιν ἀνεξάρτητον τὸν ἐθνικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα ἐν τῇ θρησκείᾳ καὶ Ἐκκλησίᾳ αὐτῶν, κατ' ἐξαίρεσιν πάντων τῶν λοιπῶν λαῶν τῶν ἀποδεχθέντων τὸ παπικὸν δόγμα, τοῦθ' ὅπερ οὐ μόνον καθ' ἑαυτὸ ἐπαινετὸν καὶ ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι, ἀλλὰ καὶ κατὰ πάντα σύμφωνον πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ἥτις πανταχοῦ διαδοθεῖσα, ὡς ἄριστα προσηρμόσθη πρὸς τὰ ἑκασταχοῦ ἔθνη καὶ λαούς, ἀποβᾶσα ἐθνικὴ ἐκκλησία, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ἱστορία πάσης μὲν ἐπὶ μέρους ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὅλως ἰδιαιτέρως τῆς Ἑλληνικῆς. Πάντες οἱ λοιποὶ λαοὶ τοὐναντίον ὑπέταξαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐν τῇ θρησκείᾳ τὸ ἐθνικὸν αὐτῶν αἴσθημα εἰς τὸ παπικὸν δόγμα, κατέπνιξαν δὲ χάριν τῆς ἰδεολογίας τούτου, τῆς οὐδέποτε πραγματοποιηθείσης καὶ οὐδέποτε πραγματοποιησίμου, τὰ ἐθνικὰ αὐτῶν ἰδεώδη, οὕτω δὲ οἱ τὸ δυτικὸν δόγμα ἀποδεχθέντες λαοὶ ἀπώλεσαν ἐν τῇ θρησκείᾳ τὸν ἐθνισμὸν αὐτῶν, χωρὶς βεβαίως διὰ τούτου νὰ κατορθωθῇ ὁ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης ἀπώτερον ἐπιδιωκόμενος μέγας ἄλλως σκοπός, ὅστις εἶναι ἡ ἐν τῷ ὑψίστῳ χρι-

στιανικῷ ἰδεώδει ἀδέλφωσις πάντων τῶν λαῶν καὶ ἡ διὰ τῆς πραγματοποιήσεως τούτου ἵδρυσις τῆς παγκοσμίου θεοκρατικῆς πολιτείας. Ὁ σκοπὸς οὗτος, ὡς ἀποδεικνύει ἡ μέχρι τοῦδε ἱστορία, ἀπέτυχεν, οὐδὲ εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ, ἡ δὲ μόνη πιθανότης τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ χριστιανικοῦ ἰδεώδους θὰ ἦτο κατορθωτὴ μόνον διὰ τῆς τμηματικῆς καὶ ἐπὶ μέρους ἐθνικῆς τελειοποιήσεως καὶ διὰ τῆς ἐν Χριστῷ διαπαιδαγωγήσεως τῶν διαφόρων ἐθνῶν καὶ λαῶν.

Ἐν τούτοις ὁ γαλλικὸς λαός, μόνος ἐξ ὅλων τῶν λαῶν τῶν τὸ παπικὸν ἀποδεξαμένων δόγμα, ἠγωνίσθη ἀληθῆ κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς ἀγῶνα πρὸς διατήρησιν καὶ ἐν τῇ θρησκείᾳ του, τοῦ ἐθνικοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος. Οὐδὲ ἦτο καὶ ἄλλως δυνατὸν ἐκ μέρους τοῦ εὐγενοῦς καὶ φύσει φιλελευθέρου γαλλικοῦ λαοῦ, ὅστις ἐν παντὶ διεξεδίκει τὰ ἐθνικὰ δικαιώματα, ἕτοιμος διὰ τοῦ ὀξυτάτου αὐτοῦ πνεύματος νὰ δημιουργήσῃ τι νέον καὶ ὑψηλόν, συνεπῶς καὶ ἐν τῇ θρησκείᾳ ἱκανὸς νὰ ἀποδείξῃ ἀξίαν τοῦ ὀνόματος αὐτῆς ἐθνικὴν γαλλικὴν ἐκκλησίαν, ἀποδεχομένην μὲν τὰς ὑψηλὰς τοῦ Εὐαγγελίου ἀρχὰς διατηροῦσαν ὅμως συχνάκις καὶ τὸν ἐθνικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα ἀνεξάρτητον καὶ καταφανῆ καὶ παραγωγὸν ἐν αὐτῇ ἰδιαζούσης χριστιανικῆς ζωῆς καὶ κινήσεως, ὡς τοῦτο ἐγένετο ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐκκλησίᾳ, διὰ τῆς ἐν αὐτῇ διατηρήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἐπ᾽ αὐτῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος.

Καὶ πράγματι ὁ γαλλικὸς λαὸς ὑπὲρ πάντας τοὺς λαοὺς τῆς Δύσεως ἠγωνίσθη ἀπέναντι τοῦ κέντρου τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τοῦ ἐθνικοῦ του ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ χαρακτῆρος, κατώρθωσε δὲ νὰ δημιουργήσῃ κίνημα ἐθνικῆς θρησκευτικῆς ἀνεξαρτησίας, ἥτις εἰ καὶ κατὰ τύπους δὲν ἤχθη εἰς πέρας κατ᾽ οὐσίαν καὶ ἐν πολλοῖς ἐπετεύχθη, ἐδημιουργήθη δὲ ἡ ἐθνικὴ γαλλικανικὴ Ἐκκλησία, καθ᾽ ἣν στιγμὴν δὲν ὑπῆρχε γερμανική, ἱσπανικὴ κλπ. τοιαύτη, καὶ ἧς καὶ μόνον τὸ ἐπισωθὲν ὄνομα καὶ ἡ ἐν τῷ ἀγῶνι ἐκείνῳ ἱστορικὴ αὐτῆς διαμόρφωσις καταδεικνύει ὁποία τις θὰ ἐγίνετο, ἐὰν δὲν εὕρισκε τὴν τεραστίαν ἀντίδρασιν ἣν εὗρε, ἥτις καὶ κατώρθωσε πρὸς στιγμὴν νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν ὁρμητικὴν ταύτην ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐθνικὴν γαλλικην κατεύθυνσιν.

Ἡ λέξις «γαλλικανισμὸς» (Gallicanismus) ὑποδηλοῖ ὁλόκληρον τὴν κίνησιν ταύτην καὶ ὁλόκληρον τὸν ἀγῶνα περὶ δημιουργίας

ἐθνικῆς γαλλικῆς ἐκκλησίας, συμφώνου ἄλλως τε καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ πρὸς τὸ φιλελεύθερον καὶ πατριωτικὸν τοῦ ὑπερόχου γαλλικοῦ λαοῦ καὶ ἀναλόγου τέλος πρὸς τὴν ἐθνικὴν κατεύθυνσιν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

(Ἀκολουθεῖ). **Ἀμ. Ἀλιβιζᾶτος.**

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤ. ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

(Συνέχεια τῆς σελ. 332).

Πῶς ἐσκέπτοντο οἱ ἱδρυταὶ τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν. — «Τὸ » ζήτημα τῆς ἐκκλησιαστ. ἡμῶν μουσικῆς θέλει ὑποβληθῆ εἰς σπου» δαίαν ἔρευναν καὶ μελέτην, θέλουσι δὲ ἐπὶ τούτῳ ζητηθῆ ἐπιμελῶς » καὶ τὰ περισωζόμενα χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα ἐκκλησιαστικῶν » μελῶν καὶ θέλουσι γίνει νέαι ἀπόπειραι εἰς βελτίωσιν τῆς ἐκκλη» σιαστικῆς μουσικῆς ἥτις *περισώζουσα μὲν τὸν ἐθνικὸν καὶ πατρο» παράδοτον αὐτῇ χαρακτῆρα, ἀπαλλαττομένη δὲ παντὸς ἐν ἡμέραις » δουλείας εἰσδύσαντος ἐπεισάκτου ἀπηχήματος καὶ πρὸς οἰκείαν αὐτῇ » ἁρμονικὴν ῥυθμιζομένη δύναται ν' ἀποβῇ ἀξιωτέρα τὸν ὑψηλὸν » αὐτῆς προορισμὸν νὰ ἐκτελῇ προσηκόντως εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν » ἐνεργοῦσα εἰς μείζονα εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ τῶν Πατέρων.* » Ὁ Σύλλογος δὲν ἔχει μὲν ἤδη ὡρισμένην γνώμην ἀλλὰ πέποιθεν » εἰς τὴν φιλογένειαν, τὴν σύνεσιν καὶ τὴν ἱκανότητα τῶν ἀπαρτι» ζόντων τὴν ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἐπιτροπήν [1]». Οἱ σοβαροὶ καὶ φιλογενεῖς ἐκεῖνοι ἄνδρες ἐνόουν νὰ καλλιεργήσωσι τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σημερινῶν προόδων τῆς μουσικῆς τέχνης, ὡς ἐξηγεῖ ὁ αὐτὸς ἱδρυτὴς τοῦ Ὠδείου Γ. Παπαδόπουλος εἰς τὸν λόγον, ὃν ἐξεφώνησε κατὰ τὴν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων τοῦ Ὠδείου, εἰς ἣν παρευρέθησαν ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος, ἡ Βασίλισσα Ὄλγα, αἱ ἀρχαὶ καὶ πλῆθος φιλομούσων.

«*Εἰς τὰ δημώδη λοιπὸν κυρίως καὶ εἰς τὰ ἁρματωλικὰ καὶ εἰς » τὰ ἐκκλησιαστικὰ μέλη διετηρήθη ἡ μουσικὴ τοῦ Ἔθνους παράδοσις » καὶ οὕτω περιεσώθησαν πολλοῦ λόγου ἄξια μελικὰ στοιχεῖα, ἅτινα*

---

[1] Ὁ ἐν Ἀθήναις μουσικὸς καὶ δραματικὸς Σύλλογος 1871 σελ. 8.

» πρόκειται ἐλλόγως καλλιεργούμενα σήμερον διὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς » τέχνης ν' ἀναδείξωσι τὸν Ἐθνικὸν τῆς παρ' ἡμῖν μουσικῆς χαρα- » κτῆρα, διότι ἀξιοθαύμαστος εἶναι ἡ ἐμμονὴ τῶν μελικῶν θεμάτων » καὶ ἡ ἐνδόμυχος αὐτῶν πρὸς τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν σχέσις» [1].

Συνετώτερον καὶ εὐλαβέστερον δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ σκεφθῇ τις διὰ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ σοβαροῦ τούτου ζητήματος· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ φανατισμὸς καὶ αἱ προλήψεις εὑρίσκοντο εἰς τὸ ὀξύτερον αὐτῶν σημεῖον. Συνεπείᾳ τοῦ θορύβου τοῦ δημιουργηθέντος ἐκ τῆς μονομεροῦς λύσεως τοῦ ζητήματος ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων τοῦ Ἐξωτερικοῦ διὰ τῆς μουσικῆς τοῦ Πράγερ καὶ τοῦ Χαβιαρᾶ οἱ τότε αὐστηροὶ τῶν πατρίων ζηλωταὶ καὶ ἀδιάλλακτοι πατριῶται διαβλέποντες ἐθνικοὺς κινδύνους καὶ ξένας εἰσηγήσεις ἤρχισαν διὰ συλλόγων καὶ διὰ πολλῶν ἄλλων μέσων συστηματικὴν ἀντίδρασιν κατὰ πάσης νεωτεριστικῆς ἐργασίας καὶ οὕτως ἀπωλέσθη ἡ λαμπρὰ αὐκαιρία τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ ἁγνοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς πλουσίας ἐπιστημονικῆς καὶ μουσικῆς μορφώσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου Κατακουζηνοῦ.

Ἀλέξανδρος Κατακουζηνός. — Ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος μουσικὸς διαγνώσας καλῶς τὴν κατάστασιν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατήρτισε μουσικὸν σύστημα ἁπλοῦν καὶ εὔληπτον ἐμπνευσθεὶς ἀπὸ τὰς Βυζαντινὰς μελῳδίας καὶ ἀκολουθήσας τὴν Ρωσσικὴν ἐκκλησιαστικὴν τεχνοτροπίαν. Ἡ μουσικὴ αὕτη συνδυάζουσα τεχνικὴν ἀξίαν μὲ ὡραίαν ἁπλότητα καὶ ἐπιβάλλοντα ἐκκλησιαστικὸν χαρακτῆρα ψάλλεται εἰς τὸν Ἀνακτορικὸν ναὸν ἀφ' ὅτου κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ Βασίλισσα Ὄλγα, ἀκούεται δὲ καὶ σήμερον παρηλλαγμένη εἰς διαφόρους ναοὺς ἀπὸ τὰ αὐτοσχεδιαζόμενα ἐκκλησιαστικὰ «*κόρα*». Ὁ Κατακουζηνὸς ὁ πρῶτος φιλοδοξήσας νὰ προπαρασκευάσῃ τὴν μουσικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς σχολικῆς μουσικῆς εἶδε τὸ ἔργον του νὰ θραύηται ἀπροστάτευτον εἰς βράχους προλήψεων καὶ φανατισμοῦ καὶ ἀποθνήσκων ἀπηγόρευσε τὴν ἔκδοσιν καὶ τὴν κυκλοφορίαν τῶν συνθέσεών του [2].

---

[1] Αὐτόθι σελ. 12.

[2] Τινὰ ἐκ τῶν ἔργων τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου σῴζονται παρὰ τῇ ἀνεψιᾷ αὐτοῦ Κᾳ Μίνδλερ ἐν Ἀθήναις καὶ παρὰ τῷ Διευθυντῇ τοῦ Χοροῦ τῶν Ἀνακτόρων κ. Πετροζίνῃ.

Μουσικὰ συστήματα. — Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος μὴ ἐγκρίνασα τὴν μουσικὴν τοῦ Κατακουζηνοῦ καὶ θελήσασα νὰ ἀναστείλῃ πᾶσαν νεωτεριστικὴν τάσιν κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἠναγκάσθη προϊόντος τοῦ χρόνου ὄχι μόνον νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς πολυφωνίας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὰς ἐν τῇ Μητροπόλει Βασιλικὰς καὶ Ἐθνικὰς ἑορτὰς (ἀπὸ τοῦ 1875) ἀλλὰ καὶ νὰ ἀνέχηται σήμερον ἐν τοῖς Ναοῖς καθεστὼς πολύμορφον καὶ τοῦτ᾿ αὐτὸ ἀναρχικόν. Οὕτω εἰς τὰς περισσοτέρας κοινότητας τοῦ ἐξωτερικοῦ ψάλλεται τὸ σύστημα τοῦ Χαβιαρᾶ (ἰδία ἐν Αὐστρίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Ρουμανίᾳ), εἰς τὴν κοινότητα τοῦ Λονδίνου τὸ σύστημα τοῦ *Ν. Λαμπελέτ*, εἰς τὴν κοινότητα τῶν Παρισίων τὸ σύστημα τοῦ *Σπάθη*. Ἐν Ἀθήναις ἐπικρατεῖ τὸ σύστημα τοῦ Ἀλ. Κατακουζηνοῦ, τὸ ὁποῖον ψάλλεται εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἀνακτόρων, εἰς τὴν Μητρόπολιν κατὰ τὰς μεγάλας τελετὰς (δοξολογίας) καὶ εἰς ἄλλας ἐκκλησίας. Τὰ ἐν Εὐρώπῃ ἐν χρήσει μουσικὰ συστήματα σπανίως ἀκούονται ἐν Ἀθήναις, διότι τὸ μὲν σύστημα τοῦ Χαβιαρᾶ παρουσιάζει μεγάλας δυσκολίας μὲ τὰς παιδικὰς φωνάς, τὰ δὲ ἄλλα εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συντεθειμένα διὰ μικτοὺς χοροὺς καὶ τὸ ζήτημα προσκρούει εἰς τὴν αὐστηρότητα τῆς ἐκκλησίας μὴ ἐπιτρεπούσης, ὡς γνωστόν, εἰς τὰς γυναῖκας νὰ ψάλλωσιν εἰς τὰς ἐκκλησίας [1].

Διὰ τοὺς λόγους τούτους καὶ ἡ μουσικὴ τοῦ Κατακουζηνοῦ, ἥτις ἀρχικῶς εἶχε γραφῇ διὰ μικτὴν χορῳδίαν ἐκ παιδικῶν καὶ ἀνδρικῶν φωνῶν καὶ ὡς τοιαύτη ἐψάλλετο πρὸ ἐτῶν εἰς τὰ Ἀνάκτορα, διεσκευάσθη βραδύτερον ὑπὸ τοῦ ἰδίου καὶ δι᾿ ἀνδρικὰς μόνον φωνάς. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Κατακουζηνοῦ ἔγραψε πλῆρες σύστημα ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ὁ κ. *Θεμ. Πολυκράτης* ἄλλοτε Διευθυντὴς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ χοροῦ τοῦ κεντρικοῦ ναοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Καρύτση καὶ νῦν τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου· ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Κατακουζηνοῦ ἐν τῷ Ὠδείῳ· εἰργάσθη μετὰ μεγάλου ζήλου

---

[1] Καλλιτεχνικὴ ἐκτέλεσις τῆς μουσικῆς Χαβιαρᾶ — Ρανχάρτιγκερ, ἐγίνετο πρὸ ἐτῶν εἰς τὸν Ναὸν τῆς ἁγίας Εἰρήνης ὑπὸ τὸν κ. Ν. Κανακάκην νῦν πρωτοψάλτην τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν ἐνθουσιώδη λάτρην τῆς Εὐρωπαϊκῆς πολυφωνίας, ἀλλὰ καὶ ἀριστοτέχνην ἐκτελεστὴν τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς. Περὶ τοῦ ἔργου τοῦ κ. Κανακάκη ὡς καὶ ἄλλων καλλιτεχνῶν τῆς Βυζαντινῆς καὶ τῆς τετραφώνου μουσικῆς θὰ ὁμιλήσωμεν λεπτομερῶς ἐν ἄλλῃ ἡμῶν μελέτῃ «περὶ τῆς συγχρόνου Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς».

διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς μουσικῆς διδάξας εἰς διάφορα καλλιτεχνικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα καὶ ἐκδώσας ἀξιόλογα μουσικὰ καὶ μουσικοφιλολογικὰ ἔργα. Ὁ κ. Πολυκράτης ἔχει ἐναρμονίσει πολλὰς βυζαντινὰς μελῳδίας παρηλλαγμένας, ἔχει συνθέσει ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα ἐπὶ βυζαντινῶν θεμάτων· εἰς τὰ ἀργὰ ᾄσματα (χερουβικά, κοινωνικὰ καὶ εἰς τὰ δοξαστικὰ ὅπως τὸ τῆς «Κασσιανῆς») ἔχει ἀκολουθήσει ἐντελῶς ἐλεύθερον ὕφος. Εἰς τὸν Ναὸν τῆς ἁγίας Εἰρήνης παρουσίασεν ἀπὸ διετίας λίαν ἐνδιαφέρον σύστημα ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ ὁ κ. Ν. Χατζηαποστόλου, στηριζόμενος εἰς βυζαντινὰς μελῳδίας. Εἰς τὰς ἄλλας ἐκκλησίας ἀκούεται σύστημα ἀνάμικτον ἀπὸ συνθέσεις τῶν ἀνωτέρω, καθὼς καὶ ἄλλων μουσικῶν: Μαντζάρου, Παριζίνη, Ροδίου, Ἀλμπάνα, Σταματιάδου, Παχτίκου, Σακελλαρίδου, Λαλαούνη, Ρούγκα, καὶ ἄλλων γραψάντων ὡρισμένα μόνον μέρη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ψαλμῳδίας [1].

Ι. Σακελλαρίδης. — Ἐπὶ διαφορετικῆς βάσεως εἰργάσθη διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν μουσικὴν ὁ κ. Ι. Σακελλαρίδης. Ὁ μουσικὸς οὗτος πεπροικισμένος μὲ πλούσιον καλλιτεχνικὸν τάλαντον διεσκεύασεν ἐπὶ τὸ καλαισθητικώτερον τὰς Βυζαντινὰς μελῳδίας ἐκδώσας μεθοδικὰ κείμενα: *Ι. Ὑμνῳδίαν, Ἁγιοπολίτην, Τριῴδιον, Ἀκάθιστον ὕμνον, Ἐπιτάφιον θρῆνον, Παράκλησιν, Μεγάλην ἑβδομάδα, Ἑορτολόγιον,* κ. ἄ., εἰς τὰ ὁποῖα περιέλαβε πλεῖστα ᾄσματα τῆς ἰδικῆς του ἐμπνεύσεως διακρινόμενα διὰ τὴν μελῳδικότητα καὶ ἐκφραστικότητά των. Ὁ κ. Σακελλαρίδης διδάξας ἐπὶ μακρὰ ἔτη τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν εἰς τὸ Διδασκαλεῖον Ἀθηνῶν, εἰς τὴν Ῥιζάρειον Σχολήν, καὶ εἰς τὰ ἀνώτερα Παρθεναγωγεῖα, Ἀρσάκειον, Χίλλ, Ἀμαλίειον, συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν διάδοσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ εἰς τὴν καταπολέμησιν τῆς ῥινοφωνίας τόσον διὰ τῆς διδασκαλίας του ὅσον καὶ διὰ τῆς ὀρθῆς ἀποδόσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἧς τυγχάνει ἐνθουσιώδης καὶ ἀριστοτέχνης ἐκτελεστής. Τὰ βιβλία τοῦ κ. Σακελλαρίδου ἐγκεκριμένα ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου καὶ

---

[1] Εἶναι λυπηρὸν ὅτι ἡ αὐστηρότης τῆς ἐκκλησίας καὶ αἱ ἐπικρατήσασαι προλήψεις ἐκράτησαν εἰς ἀπόστασιν τοὺς πλείστους ἐκ τῶν καλυτέρων Ἑλλήνων μουσουργῶν ὅπως ὁ Σαμάρας, ὁ Λαυράγκας, ὁ Καλομοίρης, ὁ Λαμπελέτ, ὁ Λιάλιος, ὁ Σακελλαρίδης, ὁ Καίσαρης, ὁ Βάρβογλης, ὁ Οἰκονομίδης, ὁ Σκλάβος, ὁ Μητρόπουλος, ὁ Ριάδης, ὁ Μαργαρίτης κ. ἄ.

τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἐν χρήσει εἰς πολλὰ ἐκπαιδευτήρια. Τὸ σύστημα τοῦ κ. Ι. Σακελλαρίδου εἶναι μονόφωνον, εἰς τὰ λειτουργικὰ καθὼς καὶ εἰς μερικὰ ᾄσματα τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας Μ. Ἑβδομάδος καὶ ἄλλα, ἐφήρμοσεν ἁρμονίαν. Τὸ ἁρμονικὸν ὅμως τοῦτο σύστημα στηριζόμενον κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν κατὰ τρίτας ἢ ἕκτας ἁπλῆν διφωνίαν κατάλληλον μᾶλλον διὰ σχολεῖα καὶ Κοινότητας ὀλίγον προηγμένας μουσικῶς δὲν παρουσιάζει καλλιτεχνικὸν ἐνδιαφέρον. Ἐν τούτοις προπαρασκευάζει τὸ ἔδαφος διὰ τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἁρμονίας καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ ἐργασία τοῦ κ. Σακελλαρίδου δέον νὰ κριθῇ ὡς πολύτιμος παρ' ὅλας τὰς δυσμενεῖς περὶ αὐτῆς κρίσεις, τόσον τῶν συντηρητικῶν ὅσον καὶ τῶν νεωτεριστῶν. Ὁ κ. Σακελλαρίδης ἐδημοσίευσεν καὶ ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα εἰς Εὐρωπαϊκὴν παρασημαντικὴν[1] τροποποιήσας ὅμως πολλὰ κατὰ βούλησιν. Ἐν τῇ προσπαθείᾳ του ὅπως ἁπλοποιήσῃ τὴν Βυζαντινὴν μουσικὴν ὑπήγαγεν εἰς ὅμοιον ρυθμὸν ᾄσματα, διαφόρων ρυθμῶν μετέγραψε δὲ εἰς διατονικὸν γένος, ᾄσματα ἀνήκοντα εἰς ἤχους καθαρῶς χρωματικούς.

(Ἀκολουθεῖ). *Κωνστ. Παπαδημητρίου.*

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἐκκλησιαστικά.

Ἱερὰ Σύνοδος

Συνεδρία τῆς 6 Ἰουνίου. — Κατεδικάσθη εἰς ἑνὸς ἔτους ἀργίαν ὁ ἐφημέριος τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τῆς Γαργαρέττας Ἀθηνῶν Γεώργιος Παπαμερκουρίου.

— Ἐπεκυρώθη κατ' ἔφεσιν ἡ εἰς ὀκτάμηνον σωματικὸν περιορισμὸν ἐν τῇ μονῇ Βάθειας Εὐβοίας καὶ ἰσόχρονον ἀργίαν καταδίκη τοῦ ἱερέως Θεοδώρου Κωλέτση τοῦ χωρίου Βενέτου τῆς ἐπισκοπῆς Δημητριάδος.

— Ἡ Ἱ. Σ. προέτεινε τὴν ἐκ νέου ὑπαγωγὴν τῶν ἐπαρχιῶν Τροιζηνίας, Σπετσῶν καὶ Ἑρμιονίδος εἰς τὴν περιφέρειαν καὶ δικαιοδοσίαν τῆς ἐπισκοπῆς Ὕδρας καὶ Σπετσῶν.

— Προυτάθησαν οἱ κατάλληλοι πρὸς διορισμὸν ἱεροκήρυκες ἐν ἑπτὰ θέσεσιν τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος, ἀπεφασίσθη δέ, ἐν ᾗ περιπτώσει ἀρνηθῇ τις τῶν προταθέντων νὰ ὑπακούσῃ νὰ θεωρηθῇ ἔνοχος ἀπειθείας, ἐπειδὴ κατ' ἐξοχὴν σήμερον τὸ καθῆκον τοῦτο ἀπέβη ἀνάγκη τῆς Ἐκκλησίας ἐπιτακτική.

— Εὐκαιρίας δοθείσης ἡ Α. Π. ὁ Μητροπολίτης, ἐπιθυμῶν νὰ διατυπωθῇ συνοδικὴ διαγνώμη περὶ τοῦ νῦν τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι ἐφαρμοζομένου

---

[1] Ι. Θ. Σακελλαρίδου, Ὀκτώηχος, Ἀθῆναι 1888. Ὕμνοι καὶ Ὠδαί, Μ. Ἑβδομάς, κ. ἄ., Ἐν ἀρχῇ τῆς Ὀκτωήχου προτάσσονται ἀξιόλογοι ἱστορικαὶ καὶ τεχνικαὶ σημειώσεις.

θεσμοῦ τῆς τοποτηρητίας, ἐδήλωσεν ὅτι συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἀπὸ 16 Μαΐου 1886 καὶ ὑπ' ἀριθ. 1395 συνοδικῆς ἐγκυκλίου, καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν τῆς ὅλης Ὀρθοδ. Ἐκκλησίας ὁ διοριζόμενος τοποτηρητὴς ἐπαρχίας τινὸς μέχρι τῆς ἐκλογῆς κανονικοῦ ἱεράρχου περιορίζεται ἁπλῶς εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν διοικητικῶν καθηκόντων, οὐδαμῶς δ' ἐνεργεῖ χειροτονίας ἢ ἄλλας πράξεις μεταβαλλούσας τὸ καθεστὼς τῆς ἐπαρχίας. Τούτων ἕνεκα, χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ προσάψῃ καθ' οἱονδήποτε τρόπον καὶ χωρὶς τὸ πρᾶγμα νὰ ἀποτελῇ τὸ παράπαν μομφὴν κατὰ τοῦ χρηματίσαντος τοποτηρητοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν, ἐπιφυλάσσεται εἰς ἑαυτὸν τὸ δικαίωμα τῆς ἐγκρίσεως ἢ ἀκυρώσεως τῶν πράξεων τῆς τοποτηρητίας ἁπλῶς καὶ μόνον ὅπως μὴ ὑπάρξῃ διὰ τὴν ἐφεξῆς ἐφαρμογὴν τοῦ θεσμοῦ κακὸν προηγούμενον.

—Ἐχορηγήθη εἰς τὸν ἱεροκήρυκα Ἀργολίδος ἀρχιμ. Θεοδώρητον Βασιλόπουλον 15ήμερος ἄδεια εἰς Μέθανα.

—Ἐχορηγήθη 30ήμερος ἄδεια δι' Αἰδηψὸν εἰς τὸν πρόεδρον τῆς ἐπισκ. ἐπιτροπῆς Ἠλίας κ. Εὐστ. Ἀγγελᾶτον.

—Ἐπὶ τῇ ἀνακοινώσει ὅτι τὸ ἐκκλ. συμβούλιον Γεωργιτσίου Λακωνίας ἀρνεῖται νὰ δεχθῇ τὸν ἐφημέριον αὐτοῦ Εὐάγγελον Σιγαλόν, ἐκρίθη ἵνα διαταχθῇ καὶ ἐγκατασταθῇ οὗτος ἐν τῇ θέσει αὐτοῦ.

—Ἐπὶ τῇ ἐρωτήσει τοῦ Ἁγίου Γυθείου ἂν δύναται νὰ ἐπιτραπῇ ὁ γάμος 16ετοῦς παιδὸς ἡ Ἱ. Σ. ἀπεφήνατο καταφατικῶς, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἡ συγκατάθεσις τῶν γονέων.

—Ἐξητάσθησαν αἱ ἀπὸ ἐτῶν πολλῶν ἐκκρεμεῖς ἐν τῷ συνοδικῷ γραφείῳ ὑποθέσεις, τῶν ἐπισκοπῶν Ἄρτης, Αἰτωλ-Ἀκαρνανίας καὶ Ἀργολίδος, καὶ ἐκεῖναι μὲν ὧν ἐκρίθη ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐπιληφθῇ πλέον ἡ Ἱ. Σ. κατετέθησαν εἰς τὸ Ἀρχεῖον, αἱ δὲ λοιπαὶ ἀπεφασίσθη νὰ ἐξετασθῶσιν ἐν προσεχεῖ συνεδρίᾳ.

Συνεδρία τῆς 13 Ἰουνίου. —Ἡ Ἱ. Σύνοδος ἐξετάσασα τὸ ζήτημα τῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Οὐψάλης προσκλήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ὅπως συμμετάσχῃ δι' ἀντιπροσωπείας τῆς συγκληθείσης εἰς Οὐψάλαν διὰ τὴν 8 Σεπτ. 1918 οἰκουμενικῆς συνδιασκέψεως πρὸς πίστωσιν τῆς ἐν τῇ πίστει ἑνώσεως τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων, καὶ ὅπως ἀνατεθῇ εἰς διακεκριμένον Ἕλληνα θεολόγον ἡ ἀνάγνωσις δύο διαλέξεων, μιᾶς περὶ τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καθόλου, καὶ ἑτέρας περὶ τῆς θέσεως αὐτῆς ἐν τῷ Χριστιανισμῷ, ἀπεφήνατο ὅτι ἕνεκα τῶν δυσχερειῶν τῆς συγκοινωνίας ἡ ἐκπροσώπησις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ συνδιασκέψει εἶναι ἀδύνατος, ἀλλὰ περὶ τῶν διαλέξεων ἀπεφάσισεν ἵνα ἀποστείλῃ ταύτας, καὶ ἀνέθηκε τὴν σύνταξιν αὐτῶν τῆς μὲν εἰς τὸν καθηγ. τοῦ Πανεπιστημίου καὶ διευθυντὴν τῆς Ριζαρείου ἀρχιμ. κ. Χρυσόστομον Α. Παπαδόπουλον, τῆς δὲ εἰς τὸν α' γραμματέα τῆς Ἱ. Συνόδου ἀρχιμ. κ. Ἀλέξανδρον Παπαδόπουλον.

Ἀλληλογραφία. Εὐγενεῖ ξένῳ ἀναγνώστῃ.—Δύνασθε νὰ εὕρητε τὰς ἀναγκαιούσας ὑμῖν πληροφορίας περὶ μὲν τῶν πατριαρχῶν **Ἀλεξανδρείας** ἐν τοῖς ἑξῆς ἔργοις: Le Quien, *Oriens christianus*, Βουτυρᾶ, *Λεξικὸν ἱστορίας καὶ γεωγραφίας* (ἐν λ. πατριάρχαι), A. Gutschmid, *Verzeichniss der Patriarchen von Alexandrien* ἐν Kleine Schriften II, 395 ἑ., Πορφ. Οὐσπένσκη, *Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας, τόμ. Α'* (μετ' εἰσαγωγῆς τοῦ Chr. Loparev) περὶ δὲ τῶν πατριαρχῶν **Ἀντιοχείας** ἐν Le Quien καὶ Βουτυρᾶ ἔνθ' ἀνωτ., καὶ ἐν τοῖς ἔργοις Κωνσταντίου τοῦ ἀπὸ Σιναίου, πατριάρχου ΚΠ., *Συγγραφαὶ αἱ ἐλάσσονες*, καὶ J. M. Neale, *A history of the Holy Eastern Church*· περὶ δὲ τῶν πατριαρχῶν **Ἱεροσολύμων** ἐν τῇ τοῦ ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Α. Παπαδοπούλου *Ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησιας τῶν Ἱεροσολύμων.*

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Ἐν Ἀθήναις . . . . δρχ. 10

Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις . . . . . » 12

Ἐν τῷ ἐξωτερικῷ . . . . . » 15

Ἕκαστον τεῦχος δρχ. 0,35.

ΓΡΑΦΕΙΑ

ἐν τῇ ἱερᾷ Μητροπόλει Ἀθηνῶν

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΧΑΡΙΛΑΟΣ Ι. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ δ. θ.